

6.010100.36 Професійне навчання. Комп'ютерні технології в управлінні та навчанні. Напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта. МОНУ. Київ. 2003. с.103

5. Закон України «Про вищу освіту», №12-13, 2002

6. Національна доктрина розвитку освіти України / II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти. — К., 2002. — С.143

7. Освіта України. Інформаційно-аналітичний огляд / Під заг. Ред. В.Г. Кременя. — К. ЗАТ «НІЧЛАВА», 2001. — 224 с.

8. Симонов В.П. Диагностика личности и профессионального мастерства преподавателя. — М.: Педагогическая академия, 1995. — 234 с.

9. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика. / К. Ингенкамп. — М.: Педагогика, 1991. — 240 с.]

10. Лукас В.А. Теория автоматического управления: Учебник для вузов. — 2-е изд. — М.: Недра, 1990. — 416 с

11. Матрос Д. Ш. Управление качеством образования на основе новых информационных технологий и образовательного мониторинга. М., 1999.

У статті було розглянуто інноваційний підхід до розробки комп'ютерного середовища для діагностики оцінки якості навчання. На відміну від розповсюдженого програмного забезпечення, пропонується підхід є динамічним і має прогностичну спрямованість, оскільки він ґрунтується на використанні математичного моделювання.

Ключові слова: якість, інженер-педагог, інноваційний підхід, комп'ютерне середовище, діагностика, математичне моделювання.

В статье рассмотрен инновационный подход к разработке компьютерной среды для диагностики оценки качества обучения. В отличие от распространенного программного обеспечения, предлагаемый подход является динамичным и имеет прогностическую направленность, поскольку он основан на использовании математического моделирования.

Ключевые слова: качество, инженер-педагог, инновационный подход, компьютерная среда, диагностика, математическое моделирование.

The article describes an innovative approach of developing a computer environment for diagnostic evaluation of the quality of education. Contrary to popular software, proposed approach is dynamic and has a predictive focus, because it is based on the use of mathematical modeling.

Keywords: quality engineer-teacher, innovation, computer environment, diagnostics and mathematical modeling.

УДК 378.035:172.15

О.П. Жаровська
м. Вінниця, Україна

ПАТРІОТИЗМ У СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Постановка проблеми. Системна криза, яка охопила усі сфери життя українського суспільства, вплинула суттєво і на патріотизм громадян нашої держави. Проте, незважаючи на негативний зовнішній вплив, для більшості громадян патріотизм залишається домінуючою складовою свідомості, яка виявляється різнопланово та має на меті досягнення блага своєї держави та свого народу.

Проблема патріотизму наразі одна з найактуальніших у духовному житті українського суспільства. За останній час ставлення до патріотизму в різних соціальних групах виявлялось по-різному: від несприйняття до підтримки. Актуальним залишається питання впливу патріотизму на духовний та моральний стан суспільства, місце патріотизму в системі загальнолюдських цінностей.

Споконвічні ідеали добра, справедливості, честі, совісті протягом століть формували образ українського народу. Цивілізація й досі зостається побудованою на духовних підвалинах сакралізації ініціаторів, героїв і жертв конфліктів. Нова тенденція розуміння історії та

сучасності, що відкриває дуже важливу й обнадійливу перспективу для людства, виявлялася вже наприкінці ХХ сторіччя. Її розвиток дає змогу людству багато в чому відмовитися від сумного досвіду, пов'язаного з домінантою насильства в культурі, що приймалося не просто як дане і належне, але і як щось священне, як одна з системотвірних людських цінностей [2, с. 34].

Цінність — духовне формоутворення, що існує через моральні та естетичні категорії теоретичної системи, утопічні образи, суспільні ідеали та ін. і виступає критерієм оцінки дійсності людиною та джерелом смислоутворюючої основи людського діяння. В основі ціннісного ставлення людини до світу лежить значущість. Ці виміри здійснюються на основі певних абсолютних критеріїв, таких як істина, добро, краса, а також свобода, мир, гуманність, гідність, справедливість тощо [5, с. 652].

Аналіз попередніх досліджень. Педагогічна наука має значне теоретичне підґрунтя для вироблення сучасних основ виховання патріотизму майбутнього вчителя. Так дослідження філософсько-педагогічної концепції виховання представлено у працях І. Беха, О. Вишневського, С. Гончаренка, І. Зязюна, В. Кременя, О. Савченко, О. Сухомлинської; дослідження з проблем патріотичного виховання особистості — праці Г. Васяновича, Г. Ващенко, В. Оржеховської, В. Сухомлинського та ін.; наукові ідеї щодо психічного забезпечення патріотичного виховання особистості — у працях І. Беха, М. Борщевського, С. Рубінштейна та ін.; дослідження особливостей громадянського виховання молоді — Р. Арцишевський, В. Тернопільська, О. Шестопалюк та ін.; наукові положення щодо гуманізації та гуманітаризації позаурочної роботи зі школярами та молоддю — Н. Бібік, Я. Канішевська, Т. Поніманська, Г. Тарасенко та ін. Одночасно з теоретичними формуються і практичні засади вирішення проблеми виховання патріотизму майбутнього педагога, вчителя.

Мета статті полягає у визначенні ціннісних основ феномену патріотизму сучасної молоді загалом та студентів педагогічних університетів зокрема.

Виклад основного матеріалу. Ситуація, що склалась в Україні, демонструє, що проблема цільового державно-патріотичного виховання молоді на сьогодні є надзвичайно актуальною. Тенденція переосмислення історії в цьому сенсі стане фоном для десакралізації культових фігур, пов'язаних з війною і насильством. Так, виникає потреба у створенні нової ціннісної основи розвитку людської цивілізації. Але для того, щоб нові цінності втілилися в соціальну практику, необхідна і нова культура. Ідеться про соціальну культуру майбутнього, яку можна назвати консенсусною культурою [2, с. 34].

Унікальне становлення сучасного українського покоління в тому, що воно збігається зі змінами в усіх важливих суспільних інститутах, але, в першу чергу, у свідомості. Тому найважливішим завданням для педагогів є дослідження студентського середовища, його системи цінностей, субкультури та девіацій для кращого розуміння та прогнозування моделі ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

Ціннісна орієнтація — особливий компонент духовного світу людини, що є наслідком вільного обрання ціннісних переваг. Ціннісна орієнтація є засобом залучення індивіда до загального, пов'язаного з формуванням його прихильності до певних ідеалів, духовних пріоритетів, суспільних вимірів буттєвості. Людина завжди знаходиться у ситуації вибору, і цінність виступає основою особливої визначеності серед існуючих альтернатив. Ціннісна орієнтація залежить від стану цінностей у суспільстві [5, с. 651].

Оскільки найбільшою цінністю будь-якого суспільства визначають підростаюче покоління як потенціал розвитку людства, саме виховання має на меті дати такі ідеали та орієнтири розвитку, від яких залежатиме подальший розвиток українського суспільства. Перед педагогами постає завдання переосмислити зміст освіти з метою вироблення нових форм та методів впливу усвідомлення системи цінностей, яка переважно формується на суспільних ідеалах.

Реформа в галузі освіти має визначити нові підходи до освітньо-виховного процесу загалом, та патріотичного, духовного, морального напрямків зокрема, оскільки вони сприятимуть подальшому становленню особистості в процесі її соціалізації. Тому необхідно в

першу чергу педагогам, викладачам педагогічних університетів, звернути увагу на формування ціннісних орієнтацій студентів шляхом виховання громадянина та патріота своєї Вітчизни.

Патріотична свідомість сучасної молоді формується з урахуванням певних протиріч загальносоціального плану, пов'язаних з особливостями розвитку всієї системи суспільних відносин, протиріч функціонування та розвитку окремих соціальних верств, груп суспільства, особистісних протиріч.

Такий стан патріотичної свідомості як соціальної цінності обумовлений певними обставинами. По-перше, протягом останніх років надзвичайно швидко змінювався соціально-економічний статус нашої держави. Свідомість більшості громадян не готова була адекватно сприймати такі зміни. Духовні принципи, на яких виховувалось не одне покоління, не сприяли адаптації в нових умовах, що призвело до девальвації або втрати сутнісного змісту поняття «Батьківщина». Настала нагальна потреба в переосмисленні феномену Вітчизна, відповідно і наповнення поняття «патріотизм» сучасним змістом виховання.

По-друге, процес глобалізації впливає на всі сфери духовного життя суспільства, в тому числі і на патріотизм. Нині окремі науковці закликають до загальнолюдських цінностей, яким має надаватись перевага. Проте, часто за «загальнолюдськими цінностями» простежується інтерес конкретних держав та соціальних верств. Варто зауважити, що, лише гармонійно поєднуючи інтереси та цінності усієї світової спільноти, людство зможе прогресувати у своєму розвитку. І особливе місце у цьому процесі належить патріотизму.

По-третє, широкого розповсюдження тепер набув націоналістичний рух, учасники якого використовують патріотичну (національну) термінологію, що потребує чіткого розмежування понять «національний» та «націоналістичний». За цих умов держава повинна забезпечити виховання готовності захищати Вітчизну та формування патріотизму як основи консолідації суспільства та зміцнення держави. Звідси — необхідність в єдиній державній політиці щодо патріотичного виховання. Патріотизм варто розглядати в трьох аспектах: по-перше, як почуття, погляди, ідеї та соціально-значущі якості особистості; по-друге, як відображення в свідомості людини соціальної дійсності; по-третє, як відношення до дійсності через значимість моральних та матеріальних складових, як духовне відношення до дійсності.

Патріотизм (від грец. *patris* батьківщина, вітчизна) — любов до батьківщини, почуття відповідальності за її долю, готовність і здатність служити її інтересам та сприяння її успіхам у сферах внутрішнього життя й на міжнародній арені [4, с. 251].

Патріотизм — складна, системно-комплексна, соціальна якість особистості. Сутність патріотизму полягає в поєднанні природно-біологічної основи та соціально-політичного підґрунтя. Політичний зміст патріотизму визначається інтересами соціальної системи. Чи можливо сформувати політичну ідентичність у масштабі всього суспільства за умов, що його культурна мапа складається з різних локальних світів, що мають свою «фізику» (предметний світ, культурні ландшафти), так само як і свою «метафізику» (власні смисли, символи, вірування, цінності, моральні звичаєвості тощо). За таких умов політична ідентичність є певною узгодженістю (консенсусом) тих правил, за якими суб'єкти політичного процесу (громадяни, суспільні групи, політичні сили, політики тощо) готові вести боротьбу за владу, її розподіл тощо. Ідеться, власне, про певні формальні правила та процедури, які учасники «політичного полілогу» визнають, погоджуючись дотримуватись їх, попри наявні ціннісні відмінності [3, с. 39].

Демократична політична система не потребує для свого практичного функціонування звернення до тих партикулярних культурних цінностей, що провокують суперечки, сутички, стають на заваді формуванню політичної ідентичності. Така ідентичність уможливлується тим, що всі політичні суб'єкти, є, перш за все, громадянами, а не носіями якоїсь культурної ідентичності.

Політична ідентичність не передбачає підпорядкування культурних світів єдиній ієрархії цінностей, вона орієнтує індивідів на дотримання громадянських норм співжиття, навіть за умов, що певні індивіди й суспільні групи сприймають ці формальні правила політичного життя як

щось примусове. Людина може не визнавати ці норми як цінності для свого локального культурного життя, але мусить дотримуватися їх як локальних правил політичного життя.

Тим часом ми в Україні продовжуємо існувати за умов вельми значних культурних відмінностей і навіть цивілізаційних «розмов». Мабуть, саме це спричиняє істотні ускладнення процесу формування національної політичної ідентичності [3, с. 39].

Патріотизм розглядають як складну систему цінностей, світоглядну систему особистості. Патріотизм сприймається цілісно як синтез «духовного» (І. Ільїн), «чуттєвого» (Г. Сковорода) та «сердечної душевності» (П. Юркевич).

Формуючись у системі національних інтересів та пріоритетів, поєднуючи національні здобутки та здобутки інших культур, ідеї патріотизму спонукають до діяльності на макрорівні (відношення до нації, народу, суспільства, Батьківщини) та мікрорівні (відношення до родини, дому, малої батьківщини). Вітчизняному патріотизму притаманна духовна домінанта, тоді як патріотичність в інших державах будується на прагматичних, раціоналістичних, гедоністичних основах (європейські країни), патріотизм азіатських етносів навпаки обумовлений відходом від «земного» світу (ідеї просвітлення, духовна домінанта).

Структурі «українського» патріотизму притаманна духовна домінанта, яка не відкидає і не применшує роль матеріального буття людини. Саме синтез цих двох якостей сприяє формуванню таких якостей як терпимість, служіння, вірність, чесність, відданість, честь, гідність.

Успішна трансформація патріотизму в соціальному житті сприяє формуванню ефективних соціальних і гуманітарних технологій та соціокультурних комунікацій, розвитку ефективної, соціальної творчості, розквіту суспільства та кожної окремої особистості, яка набуває завдяки патріотизму суспільного визнання та можливості самореалізації [6, с. 2].

У зарубіжних країнах патріотичне виховання є невід'ємною складовою гуманітарної безпеки держави. Там значну увагу приділяють факторам, які впливають на відчуття патріотизму: мові, державним символам, аудіо-відео та друкованій продукції, національним героям, національним подіям, нормам поведінки, керівництву країни, культурі та звичаям народу, системі державної пропаганди.

Наприклад, у США для пропаганди дуже активно використовують державний прапор. У Франції та Німеччині законодавство жорстко регламентує використання іноземних мов та іншомовної аудіовізуальної продукції. У Данії виписані етичні стандарти суспільства. У багатьох країнах живуть за заповідями з Біблії та Корану. У Китаї, Північній Кореї, В'єтнамі активно просувається жорстка державна пропаганда.

Сусідня Польща, наприклад, має значні напрацювання у сфері патріотичного виховання населення. 2 грудня 1991 р. Республіка Польща першою визнала створення незалежної української держави і з того часу всіляко сприяє Україні, постійно підтримує в прагненнях інтеграції до євроатлантичних структур. Україна відстає від ЄС, зокрема від Польщі, у багатьох сферах: економічній, політичній, соціальній та інших. У такій ситуації Україні слід ефективно розвивати і використовувати для інтеграції гуманітарну сферу, перш за все науково-освітню співпрацю, культурний обмін, міжнародний туризм. На перетині усіх цих напрямів знаходяться вищі навчальні заклади двох країн: академії, інститути, університети, вищі школи. Співпраця між ними, відповідні інноваційні рішення, загальноосвітні програми і проекти стають дієвим засобом і каталізатором євроінтеграційних процесів.

Збільшується кількість українських університетів, які стають учасниками двосторонньої співпраці з країнами ЄС. Однією з найпоширеніших та сталих форм співпраці є партнерство на довгостроковій основі. Так, наприклад, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського продовжує співпрацю з гуманітарно-природничим університетом імені Яна Кохановського міста-побратима Вінниці — Кельце. Така співпраця дає можливість більш повно вивчити досвід польських університетів та академій, а саме освітньо-наукову та виховну роботу, звернути увагу на вкрай актуальне зараз патріотичне виховання. Зокрема, польським урядом розроблена і реалізується програма, яка має назву «Патріотизм завтрашнього

дня». Відповідно до неї у різних містах Польщі місцева влада влаштовує дні національного прапора. У агітаційних рамках на телебаченні та на радіо лунають пісні, які обіцяють, що Польща перетвориться на державу, що базуватиметься на принципах верховенства права, солідарності та справедливості. Програма спрямована здебільшого на молодих людей, яких закликають залишатися на Батьківщині і будувати тут своє майбутнє. Патріотичне виховання у Польщі розпочинається з дошкільного віку. Дітей ще з садочка вчать, як виглядає прапор, вчать національного польського гімну, виховують у них вокальний патріотизм. Дошкільнят водять по музеях рідного міста, показують пам'ятники, знайомлять з місцевими героями, з місцевими традиціями. Дитину вчать розуміти, ким вона є, пізніше її почуття патріотизму розширюється до містечка, згодом до воєводства, і врешті — до держави загалом.

Основними державними інституціями, що забезпечують формування і реалізацію державної політики у сфері патріотичного виховання молоді є Міністерство освіти та науки [6, с. 4].

Особливого значення у виховному процесі набуває особистісний чинник педагога, який виявляється у взаємодії з оточуючим світом, дозволяє сформувати морально-етичні цінності учнів. Морально-ціннісні якості є передумовою нормальної життєдіяльності суспільства, тому важливо звернути увагу на моральні цінності у вихованні дітей, які визначають цілісність буття, парадигму культури і освіти. Морально-етичні цінності дозволяють сформувати морально-духовну особистість, відтворити цілісність людини та світу на базі досягнення та реалізації її внутрішніх завдань.

Створення педагогічних умов для функціонування моделі формування ціннісних складових морального та патріотичного характеру студентів педагогічних університетів, ураховуючи педагогічну дійсність, соціальне середовище, взаємодію емоційного, діяльнісного, когнітивного компонентів, сформованості ціннісних чинників та морально-етичних рис особистості педагога забезпечить якісне формування цінностей морального та патріотичного характеру, а також дозволить якнайповніше зреалізувати потенціал навчально-виховного процесу.

У праці «Сучасне українське виховання» О. Вишневський [1, с. 234] виокремлює такі абсолютні вічні цінності та їх антиподи: добро — зло, віра — зневіра, надія — безнадія, любов — ненависть, доброта — жорстокість, чесність — нечесність, справедливість — несправедливість, щирість — лукавство, гідність — самоприниження, милосердя — байдужість, прощення — злопам'ятність, досконалість — недолугість, краса — потворність, свобода — безвілля, нетерпимість до зла — пристосовництво, великодушність — бездушність, оберігання життя — злочинність, мудрість — безглуздя, благородство — підлість.

Відомий дослідник П. Щербань [7, с. 168] у своїй праці «Прикладна педагогіка» серед складових національної самосвідомості особистості вирізняє такі: любов до рідної землі і свого народу; патріотизм і готовність захищати Українську державу; досконале володіння українською мовою; духовна культура; повага до Конституції, законодавства і державної символіки України; художньо-естетична вихованість; повага до батьків, культури та історії, традицій, звичаїв рідного народу; працелюбність, бажання працювати задля розквіту держави; культура міжособистісного спілкування; морально-етична культура; політична, правова, фізична, екологічна культура; глибоке усвідомлення громадянської відповідальності; сформовані почуття національної самосвідомості, гідності та гордості за свою Батьківщину.

Серед основних національних цінностей автор виокремлює такі: українська ідея; державна незалежність України; самопожертва в боротьбі за свободу нації; патріотизм, готовність до захисту Батьківщини; єдність поколінь на основі віри в національну ідею; почуття національної гідності; історична пам'ять; громадська національно-патріотична активність; пошана до державних та національних символів, до Державного гімну України; любов до рідної культури, мови, національних свят та традицій; пошана до Конституції України; підтримка владних чинників у обстоюванні незалежності України та розбудові атрибутів державності; орієнтація власних зусиль на розбудову Української держави і розвиток народного господарства; прагнення

побудувати справедливий державний устрій; протидія антиукраїнській ідеології; готовність стати на бік народів, які борються за національну свободу; сприяння розвитку духовного життя українського народу; дбайливе ставлення до національних багатств, рідної природи; увага до зміцнення здоров'я громадян України.

До основних громадянських цінностей належать такі: прагнення до соціальної гармонії; обстоювання соціальної і міжетнічної справедливості; культура соціальних і політичних стосунків; пошана до закону; рівність громадян перед законом; самовідповідальність людини; права людини (на життя, власну гідність, безпеку, приватну власність, рівність можливостей тощо); недоторканість особи; право на свободу думки, совісті, вибору конфесії, участі в політичному житті, проведення зборів, на самовияв тощо; готовність до захисту прав і свобод інших людей; пошана до національно-культурних цінностей інших народів; толерантне ставлення до чужих поглядів, якщо вони не суперечать абсолютним і національним цінностям [1, с. 234].

Висновки. Отже, сутність патріотизму майбутніх учителів передбачає розуміння самобутності українського патріотизму. Педагогічні умови ефективного здійснення патріотичного виховання студентів включають поєднання різноманітних стимулів, які сприяють підвищенню активності навчально-пізнавальної діяльності.

Література:

1. Вишневський О. Сучасне українське виховання. / О. Вишневський. — Л., 1996. — С. 234.
2. Головаха Є. Легітимізація насильства: погляд соціолога. / Є. Головаха // Філософська думка. Легітимізація і насильство. Український науково-теоретичний часопис. — Видавничий дім. «Академперіодика» НАН України. — К. — 2013. — №2. — С.34.
3. Козловський В. Чи можлива політична ідентичність поза культурними відмінностями? / В. Козловський. // Філософська думка. Легітимізація і насильство. Український науково-теоретичний часопис. — К.: Вид. дім.: «Академперіодика» НАН України. — 2013 р. — №2. — С.39.
4. Політологічний енциклопедичний словник: [навч. пос. для студ. вищих навч. закладів] / [упорядники В.П. Горбатенко, А.Г.Саприкін.] — К. : Генеза, 1997. — 400с.
5. Філософський словник соціальних термінів. [під заг. ред. В.П. Андрущенка]. Видання третє, доповнене. — Х. : «Р.И.Ф.», 2005. — 672с.
6. Чупрій Л. В. Патріотичне виховання в Україні: стан і перспективи [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://sd.net.ua/2009/11/05/patrotichne_vikhovannja_v_ukran_ctan_perspektivi.html— Патріотичне виховання в Україні: стан і перспективи.
7. Щербань П.М. Прикладна педагогіка [Електронний ресурс] Режим доступу:http://www.e-catalog.name/x/2/x.exe?LNG=&Z21ID=I21DBN=NBUV_PRINT&P21DBN=NBUV&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullw_print&C21COM=S&S21CNR=&S21P01=0&S21P02=1&S21P03=A&S21STR=%D0%A9%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D1%8C,%20%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%20%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 — Прикладна педагогіка.

У статті висвітлено деякі з визначальних ознак патріотизму як духовної (моральної) цінності суспільства, його роль у формуванні системи поглядів та переконань, акцентовано на ціннісних складових виховного процесу, визначено ціннісно-орієнтаційні основи патріотичного виховання сучасної молоді загалом та студентів педагогічних університетів зокрема.

Ключові слова: цінність, ціннісна орієнтація, громадянські цінності, національні цінності, патріотизм, патріотичні свідомість.

В статье раскрыты некоторые из определяющих признаков патриотизма как духовной (моральной) ценности общества, его роль в формировании системы взглядов и убеждений, сделан акцент на ценностных составляющих воспитательного процесса, определены ценностно-ориентационные основы патриотического воспитания современной молодежи в целом и студентов педагогических университетов в частности.

Ключевые слова: ценность, ценностная ориентация, гражданские ценности, национальные ценности, патриотизм, патриотическое сознание.

Some of the defining characteristics of patriotism and its role in the formation of a system of views and beliefs are described in the following article.

The article is focused on the value of the components of the educational process, the value-orientational basis of patriotic training of today's youth in general and of the students of pedagogical universities in particular.

Keywords: value, value orientation, civic values, national values, patriotism, patriotic consciousness.

УДК 37.015.31:17.022.1

Л.С. Задворняк
м. Вінниця, Україна

МОРАЛЬНА КУЛЬТУРА ЯК ФІЛОСОФСЬКА ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КАТЕГОРІЯ

Постановка проблеми. Проблема формування моральної культури особистості є надзвичайно актуальною для сучасного суспільства. Саме у вихованні студентської молоді з необмеженими творчими потенціями, високим рівнем моральних принципів та розумово-вольовою активністю зацікавлена українська держава.

Водночас питання формування моральної культури недостатньо відображені в спеціальних психолого-педагогічних працях. Випадають з поля зору науковців дослідження педагогічних умов та технологій процесу формування моральної культури. Залишається невирішеним завдання щодо осмислення ролі загальнолюдської культури у структурі особистості студента. Актуальним є з'ясування основних підходів до розуміння сутності моральної культури як філософської та психолого-педагогічної категорії.

Огляд досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури засвідчує підвищений інтерес науковців до формування моральної культури студентської молоді у вищих педагогічних навчальних закладах. Слід відзначити також широке коло напрямків дослідження процесу формування моральної культури.

Проблему морального виховання особистості висвітлено у працях українських та зарубіжних науковців минулого та сучасності (А. Апресян, В. Афанасьєв, І. Бех, М. Боришевський, Б. Братусь, О. Вишневський, О. Дробницький, В. Жуковський, Б. Лихачов, Т. Поніманська, В. Сухомлинський, А. Токарська, М. Федоров та інші).

До вивчення особливостей морального виховання саме студентської молоді зверталися О. Багас, К. Байша, Г. Васянович, М. Горда, О. Денищик, С. Крук, О. Кузнецова, І. Ластовченко, Ю. Максимчук, В. Марчук, Н. Ткачова та інші.

Проблемі виховання у студентської молоді моральної культури, у тому числі й у позааудиторній діяльності, присвятили свої праці О. Багас, К. Байша, Г. Васянович, М. Горда, О. Денищик, С. Крук, О. Кузнецова, І. Ластовченко, Ю. Максимчук, Л. Москальова, В. Марчук, Т. Потапчук та інші.

Мета статті полягає у визначенні основних підходів до розуміння сутності та змісту феномену моральної культури як філософської та психолого-педагогічної категорії.

Виклад основного матеріалу. Кожне суспільство може розвиватися за умови засвоєння і застосування моральних норм. Освіченість, вихованість, комунікабельність є найважливішими рисами успішної людини. Але досить часто нам трапляються випадки непорозуміння та відчуження у молодіжному середовищі, спровоковані недостатньо сформованими соціальними уміньми. Для їх формування необхідне ознайомлення з основами моралі, у тому числі професійної, та історією її розвитку. Засвоєння традиційних загальнолюдських моральних цінностей сприяє взаєморозумінню та взаємоповазі у будь-якому колективі. Саме тому для виховання моральної культури особистості важливо, щоб засвоєння знань відбувалося не тільки шляхом наукового осмислення дійсності, але й через вивчення великої культурної спадщини українського народу та інших народів світу.